Niet dorsten naar drank maar wel naar katholieke waarheid KN 06aug2024

Katholiek Nieuwsblad
Uit ons archief
Niet dorsten naar drank, maar wel naar katholieke waarheid
Luuk van den Einden 6 augustus 2024
https://www.kn.nl/inspiratie/uit-ons-archief/niet-dorsten-naar-drank-maar-wel-naar-katholieke-waarheid/ gelezen op 9 augustus 2024

De Utrechtse hulpbisschop Ted Hoogenboom bij de Ariënsherdenking in 2023. Foto: aartsbisdom Utrecht

Morgen is het precies 96 jaar geleden dat de bekende priester Alfons Ariëns overleed. In het jaar van zijn tachtigste sterfdag was de aandacht voor de in Utrecht geboren priester maar mager, zo blijkt uit een interview dat op 8 augustus 2008 in KN verscheen.
Gelukkig maakte dat artikel zelf veel goed, want daarin werd promovendus-in-spe Gerrit Deems geïnterviewd over Ariëns, naar wiens sociale leer hij onderzoek had verricht.
Oudste promovendus ooit
Deems' fascinatie voor de priester begon al in de jaren tachtig en ging daarna nooit meer weg: hij was 86 toen hij zijn onderzoek afrondde. Zijn vrouw, die kort voor het interview was overleden, had hem nog geholpen met het verwerken van de tekst.
Deems zou uiteindelijk in 2011 zijn proefschrift verdedigen en was daarmee de oudste promovendus ooit in de geschiedenis van de Nijmeegse Radboud Universiteit. In 2017 is hij op 95-jarige leeftijd overleden

Lees ook
Een Mokums mirakel als centrum van de wereldkerk

.

Borrel

In het interview met KN zegt Deems het jammer te vinden dat Ariëns toch vooral herinnerd werd als de priester die tegen alcoholmisbruik streed. “Als ik mensen spreek, reageren ze met: ‘O, dat is die man die ons de borrel niet gunde’”, vertelt hij.

Ariëns stond inderdaad bekend als oprichter van Sobriëtas, een organisatie tegen drankmisbruik, maar hij was veel meer dan dat. De sociaal bewogen Ariëns had oog voor minderbedeelde groepen: eind negentiende eeuw zette hij zich in voor betere omstandigheden voor arbeiders, in de jaren twintig van de twintigste eeuw richtte hij zich op de ondergeschoven positie van vrouwen.

“Ariëns geloofde dat mensen “een dorst naar katholieke waarheid” hebben.”

Zijn activisme werd hem lang niet altijd in dank afgenomen: zo botste hij met de bekende priester-politicus Herman Schaepman en ook de Utrechtse aartsbisschop Henricus van de Wetering had zijn bedenkingen, al draaide die later bij.

‘Progressief én orthodox’

Ariëns’ inzet was diep religieus gemotiveerd, onder meer door de sociale encycliek *Rerum Novarum* van paus Leo XIII. In zijn persoon bewaarden vooruitstrevendheid en rechtlijnigheid een opmerkelijke vrede, aldus Deems: “Op sociaal gebied was hij progressief, terwijl hij als priester orthodox was.”

Ariëns geloofde dan ook dat mensen “een dorst naar katholieke waarheid” hebben; een dorst die hij, in tegenstelling tot de smacht naar alcohol, wel graag zag.

Lees ook
Uit ons archief | Een pauselijke onthulling over de heilige Paulus

In 2005 werd het zaligverklaringsproces voor Alfons Ariëns geopend. Deems zegt in 2008 te hopen dat die zaligverklaring “niet lang meer op zich zal laten wachten”. Er is op dit moment nog altijd geen schot in de zaak gekomen – maar wie weet? Misschien vieren we straks in het jaar van Ariëns’ honderdste sterfdag wel zijn zaligverklaring.

Lees het interview met Gerrit Deems hier terug.

Blijf bij!
Nieuws, opinie & inspiratie
elke week gratis in je mailbox
AANMELDEN

- **Dit artikel delen:**
- Aartsbisdom Utrecht
- Alfons Ariëns

‘Ariëns is nog niet ontdekt’

https://knxx.b-cdn.net/wp-content/uploads/2024/08/Interview-Gerrit-Deems-2008.pdf gelezen op 9 augustus 2024

Er was deze week nauwelijks aandacht voor de tachtigste sterfdag van Alfons Ariëns, op 7 augustus. Maar die aandacht is er zeker bij de 86-jarige Gerrit Deems, die binnenkort op deze uitzonderlijke priester hoopt te promoveren.
ed arons
“Wat ik doe, is helemaal niet zo bijzonder. Het is gewoon onderdeel van een productief leven dat nog niet helemaal af is. Meer niet.” Gerrit Deems hoopt nog dit jaar, op of rond zijn 87e verjaardag, te promoveren bij de bekende kerkhistoricus Peter Nissen.
Zijn onderwerp is de sociale leer van Alfons Ariëns. Zijn boek *Doctrina Socialis* – zo’n 320 pagina’s dik – is bijna klaar voor de drukker. “Mijn vrouw heeft een groot aandeel gehad in de verwerking”, benadrukt hij. Helaas is zij onlangs overleden.
De promovendus ziet zijn studie niet als prestatie en daarom niet als reden voor ophef. “Eerlijk gezegd is het me gegeven dit te doen. Ik kón het doen en héb het gedaan. En het had ook zo zijn eigen genoegens.” Wat hij na zijn promotie gaat doen, weet hij nog niet. “In ieder geval niet rentenieren.”
Waarom Ariëns?
In zijn galerijwoning in Nijmegen staat zijn computer, staan zijn boeken. En de universiteit is dichtbij. Verwacht van hem geen boude uitspraken. Enkele zaken die hij slechts van horen zeggen heeft, noemt hij wel maar zijn niet geschikt voor publicatie. Alleen wat vaststaat, geldt voor de nuchtere Deems als waarheid.
Hij is nuchter en nederig: over zichzelf wil hij niet veel kwijt. “U mag niet meer dan twintig procent over mij schrijven”, waarschuwt hij. De overige tachtig procent is voor Ariëns.
Onderdeel van zijn twintig procent is dat hij maatschappelijk werker is geweest en naast zijn werk veel gestudeerd heeft. In 1975, hij was inmiddels 53, heeft hij aan de VU in Amsterdam zijn bul in de filosofie gehaald. In 1990, op 68-jarige leeftijd, volgde zijn doctoraal theologie. Over Ariëns.
“Op sociaal gebied progressief, als priester orthodox”
Waarom Ariëns? “De deken van Enschede heeft me in 1980 op diens spoor gezet. Op zijn verzoek heb ik enkele artikelen over Ariëns gepubliceerd in de *Twentsche Courant*. Dat was in de tijd van de vakbondfusies. In 1982 kwam *Bronnen van de Katholieke Arbeidersbeweging in Nederland* uit, met toespraken, brieven en artikelen van Alfons Ariëns.” Het lijvige werk ligt in Deems’ woonkamer binnen handbereik.
De totale erfenis van Ariëns’ geschriften bedraagt volgens hem ongeveer 1100 preken, 400 toespraken en 1500 artikelen, plus een onbekend aantal brieven.
Geloofsverkondiging
Deems vindt het jammer dat zelfs de meer geïnformeerde katholieken een verkeerd beeld van Ariens (1860–1928) hebben. “Het is nog steeds een ondergeschoven figuur, die nog niet ontdekt is. Als ik mensen spreek, reageren ze met ‘O, dat is die man die ons de borrel niet gunde’. Ze kennen hem van Sobriëtas, de organisatie die hij opzette in zijn strijd tegen alcoholmisbruik. Maar niemand weet dat deze priester zich heeft ingezet voor een leerstoel missiologie aan de universiteit van Nijmegen. Op zijn veertigjarig priesterfeest heeft hij het geld dat hij kreeg bestemd voor die leerstoel.” Deems heeft zijn doctoraalscriptie gewijd aan

de missionaire Ariens en ook het laatste hoofdstuk van zijn proefschrift gaat over dit onderwerp.
Als men de naam Ariëns al kent, dan meestal als de voorvechter voor de rechten van arbeiders, maar – stelt Deems – "voor hem draaide alles om geloofsverkondiging. 'Als Christus maar gepredikt wordt', zei hij de apostel Paulus na. In de breedste zin van het woord". Een andere uitspraak die de promovendus aanhaalt is: "Mensen hebben een dorst naar katholieke waarheid."
"Samen met zijn opvolger stichtte hij het Geert Groote Genootschap voor katholieke lectuur. In de statuten van dat genootschap staat: 'De katholieke waarheid op elk terrein door allen te doen kennen en beminnen.' God moest 'alles in allen' worden, het principe van de christelijke liefde die groeperingen en groepsbelangen overstijgt, uit Paulus' brief aan de Kolossenzen."

Gerrit Deems: "Ik hoop van harte dat die zaligverklaring nu niet lang meer op zich zal laten wachten."

Waarde teruggeven
"Ariëns was een knappe kop, met allemaal negens voor zijn examens, voorbestemd om hoogleraar te worden. Zelf was hij graag naar Afrika gegaan. Hij is na afloop van zijn studie in Rome zelfs even stiekem in Afrika geweest en heeft er toen contact gehad met de witte paters.
Mgr. Snickers, de toenmalige aartsbisschop van Utrecht, stelde hem echter aan in Twente, tussen de arbeiders." Deze Snickers, een bisschop met een sociale instelling en sociale kennis van zaken, heeft volgens Deems tot aan zijn dood in 1895 Ariëns *carte blanche* gegeven. "In Rome had Ariëns tijdens zijn studie als een waar socioloog al veldonderzoek verricht ten aanzien van het werken in de mijnen. Zijn professionele aanpak had hij in de vingers, zoals een echte musicus de muziek in zijn vingers heeft.
"Ariëns voelde zich prima als hij tegen de stroom inging"
Eenmaal aangesteld in Enschede deed hij hetzelfde voor de arbeiders daar. Hij bracht hun situatie in kaart. Hij wilde de mensen hun waarde teruggeven. Tegelijkertijd had hij er vrienden onder de fabrieksdirecteuren. Zijn aanpak formuleerde Ariëns zo: 'De vereniging wil eerst de mens en door de mens de toestanden hervormen.'"
Weerstand
Intuïtief voelde Ariëns "de harteklop" aan van z'n tijd. Deems: "Daarin was hij zijn tijd ver vooruit. En het leverde hem veel weerstand op. Ariëns was in hart en ziel een democraat en

keerde zich tegen een hiërarchische opbouw van de maatschappij. Op sociaal gebied was hij progressief, in lijn met de sociale encycliek van paus Leo XIII *Rerum Novarum*, terwijl hij als priester orthodox was. Hij liet zich leiden door het gelijkheidsbeginsel van de katholieke sociale leer en verzette zich tegen een tweedeling van armen en rijken. De samenleving die hij voor zich zag was – in zijn eigen woorden – 'een gebouw waarin alle standen van de maatschappij in vrede en gerechtigheid kunnen wonen'. Niet een klasse van rijken en een klasse van armen, maar 'tal van klassen, welke zonder overdaad alle hun aandeel hebben aan de maaltijd des levens'."

In de jaren negentig van de negentiende eeuw stonden de arbeiders centraal, in de jaren twintig van de twintigste eeuw waren dat de vrouwen. "Ariëns zette zich in voor de promotie van de vrouw in het openbare leven, zowel op sociaal als op intellectueel gebied. Dat gebeurde onder andere binnen de door hem opgerichte Mariavereniging, de vrouwelijke tak voor drankbestrijding. Daar leerde hij de vrouwen hoe ze zichzelf moesten organiseren. Marga Klompé is uit deze Mariavereniging en vrouwenbonden voortgekomen."

Ariëns was vooruitstrevend in het samenbrengen van katholieke en protestante vrouwen binnen Unitas. Deze organisatie werd om die reden door de Kerk verboden.

Zaligverklaring

Ariëns voelde zich prima als hij tegen de stroom inging. "Hij had er wel last van, maar liet er zich niet door overbluffen." Snickers' opvolger, mgr. Van de Wetering, maakte hem kapelaan in het dorpje Steenderen. Een verbanning? Die vraag dringt zich volgens Gerrit Deems achteraf op. Na zijn dood zijn de organisaties die hij had opgericht verder hun eigen weg gegaan. Hij was toen nog te controversieel en de tijd nog niet rijp voor een zaligverklaringsproces.

De promovendus vertelt enkele jaren geleden zelf als getuige gehoord te zijn in het proces dat sindsdien is gestart. "Ik hoop van harte dat die zaligverklaring nu niet lang meer op zich zal laten wachten